
فرهنگ تراژیک و زیبایی شناسی رنج یک مطالعه تطبیقی پیرامون مفهوم «فرهنگ» نزد نیچه و آرتو

■ سعید نیکورزم

تاریخ دریافت مقاله ۱۳۹۳/۰۳/۳۰ | تاریخ پذیرش نهایی ۱۳۹۴/۰۶/۲۹

فرهنگ تراژیک و زیبایی‌شناسی رنج یک مطالعه‌ی تطبیقی پیرامون مفهوم «فرهنگ» نزد نیچه و آرتو

سعيد نيكورزم | کارشناسی ارشد کارگردانی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد

چکیده

این مقاله تلاش می‌کند تا ذیل یک مطالعه‌ی تطبیقی میان آرای نیچه و آنتونین آرتو به تعریفی زیبایی‌شناختی از مفهوم فرهنگ دست یابد. آنچه ما در این مقاله «فرهنگ تراژیک» می‌نامیم حاصل رهیافت‌هایی است که نیچه و آرتو، الگوی زیبایی‌شناختی آن را به ترتیب در تراژدی‌های یونان باستان و تئاتر شقاوت یافتند. از منظر نویسندگان این مقاله آنچه که نیچه و آرتو را به سوی تئاتر سوق می‌دهد رهیافتی است که تئاتر در توجیه ماهیت «رنج»، به واسطه‌ی امر تراژیک و مفهوم شقاوت تداعی می‌کند. بر این اساس می‌توان گفت که تئاتر نزد نیچه و آرتو هم‌چون الگویی در جهت توجیه زیبایی‌شناختی از هستی عمل می‌کند. این الگو با توجیه زیبایی‌شناختی مفهوم رنج، آن را به مثابه‌ی منبعی برای لذت تراژیک استحاله می‌بخشد و متعاقباً آن را در درون یک وحدت ارگانیک تحلیل می‌برد. این مقاله بیش از هر چیز تلاش می‌کند تا بدین پرسش پاسخ دهد که از چه رو توجیه زیبایی‌شناختی از زندگی خود را در قالب مفاهیم به ظاهر بدبینانه‌ای هم‌چون رنج، شقاوت، ستیز و امر تراژیک ارایه می‌دهد؟ اما هدف نهایی این مقاله تبیین فرهنگی است که بر بنیان چنین دیدگاهی، یعنی توجیه زیبایی‌شناختی از زندگی استوار شده و در برابر فرهنگی قرار می‌گیرد که تلاش می‌کند زندگی را به قسمی از عناصر ایدئولوژیک و سوژکتیو تقلیل دهد. بنابراین ما در پایان، در ضمن یک مطالعه تطبیقی، به نقد این مسأله خواهیم پرداخت که وحدتی که در فرهنگ مدرن وجود دارد، وحدتی کاذب است که به واسطه‌ی امری بیرونی بر زندگی تحمیل شده و مفهوم حقیقی فرهنگ مبین وحدتی درونی، هم‌چون وحدت سبک اثر هنری است که با توجیه زیبایی‌شناختی از هستی در پیوند است. این پژوهش با استناد به منابع کتابخانه‌ای و به‌خصوص با تمرکز به روی دو کتاب زایش تراژدی و تئاتر و هم‌زادش تلاش می‌کند تا کیفیت این فرهنگ را در قالب شکلی از «کنشگری»، «کثرت‌گرایی» و «آری‌گویی» به زندگی و «امر نو» تبیین کند.

واژگان کلیدی: تئاتر شقاوت، فرهنگ تراژیک، زیبایی‌شناسی رنج، نیچه، آرتو